

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt II. Quando Visitator debeat, aut possit formare processum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

coram Testibus Reus ejusmodi puniatur.

Verumtamen si crimen ejusmodi atrox fuerit, Reus legitime convictus corrigatur, quamvis inter reliquos fratris crimen ipsum alias occultum sit, ut unius correctio ceteris transeat in exemplum. Iostè in et alias declarationes à Superioribus observandas addit sequentem. Ad pacem autem inter fratres conservandam, ordinamus, ut Prelati nullo modo Testium, vel accusantium nomina Reis manifestent, quamvis etiam ad instantiam, & punitionem procedant, nisi ubi, & quando eorum iudicio in oppositioe alicujus gravis, & infamatorij criminis iustitia periclitaretur. Nam eo casu si Reus petat, & accusantium, & Testium nomina sibi notificari debere, non est ei denegandum.

Circa hoc & alia similia Pontificum decreta, quatuor particule notati solent à Canonistis. Videlicet, ut procedatur *Simpliciter, Summarie, De plano. Et sola veritate inspecta.* Sed omnis alius Doctorum declarationibus, per has particulas tantum significatur, servanda esse essentialia fori iudicialis, ut notat Panor. Paulus Felinus. Hostiensis, & alii, quos citat, & refert Roder. q. 3. ar. 1. Itaque particula *Simpliciter* excludit calumnias, & dolosas dilaciones, inaneque exceptiones, dummodo constet de commissio delicto. Particula vero *Summarie* denotat, ut quæ ad iudicii vim, & essentiam pertinent, solum adhibeantur: qualia sunt, ut articuloꝝ copia, de quibus causa dicenda est, Reo summarie tradatur, nempe quoad substantiam, omnis aliis circumstantiis, quæ propalare possent Reo auctorem, vel Testes. Quare Reo manifestanda sunt dicta Testium, taciis eorum nominibus; quia nihil sic Religionis quietem turbare solet, quam Testium nomina manifestare. Summarie itaque articuloꝝ notitia concedi debet Reo, exclusi Testium nominibus, & particulis, quæ illos manifestare possint, dummodo iustitia detrimentum non patiatur, ut contingere posset in gravissimis causis, ut inferius dicemus.

Tertia particula *De plano* significat, ut omnia solemnitate ledendi, vel etiam feriatis diebus, in causa procedatur, ac postpositis vanis exceptionibus, & evagationibus, & appellationibus, quæ in hoc iudicio summario minimè admitti debent, ne lites, & contentiones inter ipsos Regulares immortales fiant, in perniciem, & destructionem Regularis disciplinae.

Quarta particula *Sola veritate facti inspecta*, significat, ut solemniter omnes Juris rejiciantur, ac omnes Juris timoræ vel apices præterminantur, & solum servandum Jus divinum, naturale, ac Gentium, ut DD. in hac parte notare solent. Jus autem Gentium apud Regulares, sunt eorum Statuta, ut Traçt. 4. dicemus. Modus verò procedendi secundum exactum Juris ordinem, non nisi magnis, & urgentibus causis, & rationibus adhibendum est, quando videlicet, eo non adhibito, iustitia detrimentum pateretur, vel Reus indefensus maneret, vel aliz gravissimæ intervenire cause, ut bene advertit Octavian. Spatharius, traçt. 3. cap. 18.

Ex his inferitur, quædam esse quæ ad solemnitatem iudicii spectant: quædam quæ ad iudicii vim, atque naturam pertinent. De his quæ ad solemnitatem, diximus superius. Quæ Thom. à Jesu. Oper. Tom. I.

verò sint essentialia in omni iudicio, breviter perstringamus. In primis illa quæ ad iudicii vim, & naturam pertinent, sunt omnia illa, quæ in Clementina sapè, de verborum significationibus, continentur: nempe quæ ad ipsius veritatis realem perfectamque cognitionem, ac ad legitimas defensionem peragendas necessaria esse videntur, & quæ divino, aut naturali Jure, aut evidentissima ratione servare docemur.

Secundò inferitur: debere Prelatos, postpositis Juris apicibus in correctionibus fratrum, secundum consuetudines approbatas, & Ordinibus Constitutiones simpliciter, & de plano, solum facti veritate inspecta, procedere, ut bene notavit Abbas in Cap. Reprehensibilis, de Appellationibus: & tunc non erit opus Testes jurare, Reo appellationem concedere, & similia alia quæ sunt de substantia, & essentia iudicii: esse enim valde absurdum, si Prelatus Monasterium perlustrans, reperit silentium, aut jejunium frangi, carnes comedi, & similia fieri, si illa corrigere aut emendare non posset, nisi contentioso iudicio adhibito, Testibusque examinatis; id enim potius esset occasio corruptionis, aut dissipationis observantia, quam correctio earum culparum, quæ regulariter fieri solent, vel in Capitulo, vel in Refectorio.

In his igitur correctionibus culparum, quamvis de plano Prelati debeant procedere, in gravioribus verò delictis omittenda non sunt, quæ ad integritatem & essentiam iudicii omnino requiruntur: nimirum primò delatio, sive criminis denunciatio. Secundò probationes per legitimos testes. Tertio Rei vocatio. Quarto Examen Rei ac Testium. Quintò. Defensiones Reo concedendæ. Sextò. Confessio, vel convictio Rei. Septimò. Processus. Octavo, Sententia definitiva.

CAPVT II.

Quando Visitator debeat, aut possit formare processum.

Non erit abs re in præsentis tractatione assignare medium facilem, & brevem formandi processum contra Reum, ut facilis possint Visitatores gravia delicta non temerè, aut pro suo arbitrio; sed juris servata forma discernere, & judicare. Consultò dixi gravia delicta; quia processus non passim, aut leviter formari debent, sed tantum ad probationem graviorum delictorum, nempe eorum, quæ in nostris Constitutionibus gravioris, aut gravissimæ culpæ nota censentur, ut perspicue colligitur ex Bulla Gregor. xiii. Quæ incipit *Quoniam non ignoramus*. In qua decrevit, Provinciales usque ad gravioꝝ culpam posse, formato processu, vel non formato, ad punitionem procedere; vel gravissimam, quam ad Definitorij generalis Jurisdictionem spectare, formato processu statuir. Quare omnino Superiores cavere debent à nimio processuum, & iudiciorum strepitu, ne Religiosorum spiritus, qui ad altiora contem-

PPP dit,

IESU
Spirit.
II

III.
ANDA
exami.

S.
exorditur, me
ne à Reo exog
stituenda cur à

ationes, & p
iniquitatem
ad ea quæ
pudum con
facienda
fratrum, de
aliquatenus
maturitate

Confusio, si
subditorum
miam prelatum
cleramus, &
ad apices
tur, ut sunt
locutoria, &
sentia Juri: un
pro eorum
naturali ad

contra iudic
egimè, nisi
aliquam
qua aut
etur, aut in
nocentio
esse dixerimus,
gimè perpetu

à nomination
e criminis
um iudicia

grave crimen
manet, ut ad
nisi præter
saltem Testi
si Reus
inter gratias
tur Superiori
l res concessio
is omnino
d, sed servat
coram

dit, ut procedent capite notavimus, huiusmodi secularis strepitu aliisque Juris apicibus, appellationibus, litibus, aut nimia sui Juris defensione obrutur, aut simplicitas Religiosa, quæ plurimum profectus spirituali deservit, extinguitur. Quare tantum in illo casu erit formandus processus, cum opus fuerit observantiam Regularem factam teclatamque servare, ne ob punitionis defectum succumbat; *Impunitus enim* (D. Bernardo teste) *in confessionum nutritus esse solet.*

Sed antequam stylom in formando processu ostendamus, operæ pretium erit prius exponere, quid in jure significet hoc nomen *Judicium*. Judicium communiter à Juristis definitur, sicut hac forma: *Judicium est actus à iudice factus ad finem condemnandi, absolvendi, vel exequendi.* Navarr. verò in Rubr. de iudicijs. num. 1. §. ita iudicium definit: nempe iudicium est actus trium personarum, iudicis, Actoris, & Rei, in discutendo contententium, vel contendere parantium. Quam definitionem ibi latius explicat Navarrus, asserens, verbum *actus* comprehendere actus iudicis, Actoris, & Rejs; ita ut unus actus tantum non constituat iudicium.

Rursus per verbum *trium personarum* intelligit, id est trium generum personarum: scilicet iudicis, Actoris, aut Rei, cum bene possint esse litis consortes, nempe plures Actores, vel plures Rejs, vel etiam plures iudices delegati in eadem causa. Præterea nomine *personarum* comprehendit veras, & fictas personas, de quibus Tract. 2. egimus, dum famam, vel evidentiam criminis sæpe supponere pro accusatore ficto ibi affirmavimus. Præterea advertendum, à qua parte litis iudicium incipiat. Glossa in l. *Si is qui Roma, verbo iudicium, ff. de iudicijs*, à litis contestatione iudicium incipere affirmat, hoc est à discussione causæ, dum discutitur iudicium inter Actorem, & Reum; dum Actor opponit: Reus verò respondit, quo fit, veram esse doctrinam Juristarum asserentium, litis contestationem fundamentum esse, & lapidem angularem totius iudicij; quamvis non desint quamplures Jurisperiti, qui omnino contendunt, iudicium à citatione inchoari, ut patet in textu, Capite penultimo, de foro competentis; sed prædicta Jura, & alia, quæ pro contraria sententia adducuntur, facile concordantur, si dicas in Cap. penultimo sermonem esse de iudicio cepto, & inchoato. Contrariam verò sententiam loqui de iudicio integro, & formato: ita ut iudicium ceptum dicatur à citatione, integrum verò, & formatum à litis contestatione.

His constitutis, breviter explicemus quid sit processus. In primis processus dicitur, eo quod in illo continetur totum quod pertinet ad iudicium, nempe à principio iudicij usque ad finem. Quare initium processus incipit à libelli oblatione, hoc est à denunciatione iudicè Visitatori facta, qua supposita postea progreditur ad inquisitionem, vel generalem, vel particularem: deinde ad exigendam à Reo confessionem: demum audita parte, & confessione Rei præmissa, qua Reum, vel absolvit, vel juxta delicti gravitatem punit. Ex quibus omnibus suo ordine digestis componendus est processus, qui omne iudicium, & discussionem inter prædictas personas à principio usque ad finem comprehendit. Præterea processus hoc nomine vocatur translatione accommodata, ex loci mutatione, in

qua, qui in revalli initio, usque ad finem pervenit, procedere dicitur.

In processu verò caput & initium esse potest, vel libelli oblatio ab accusatore, vel à denunciatore, aut infamia. Quare varie sunt casus, ex quibus oriri potest diversus stylus in formando processu; & demum quicquid ad causam spectare dicitur, in processu includi, & contineri debet.

§. Primus.

De processu à Iudice formando per viam inquisitionis generalis.

IN primis initio processus divinum est implorandum auxilium hoc vel simili modo, *in nomine Domini nostri Jesu Christi. Causa descripta sive processus de his, quæ fuerunt in inquisitione generalis.*

Pro qua inquisitione nota, quod tunc Visitator per modum inquisitionis dicitur procedere, quando ex mero ejus officio, & non ad instantiam partis procedit, secundum communem opinionem Canonistarum; quæ quantum ad nostram propositum atinet, inquisitio dividitur in generalem, & specialem: generalis inquisitio illa dicitur, quando ex iudici officio fit, ad investiganda, & inventienda delicta, & delinquentes, nulla nominata persona, nec delicto, inquirendo super statu totius Provinciae, aut Diocesis, ut Episcopi, & Visitatores Regulares facere solent, ut deinde ad specialem inquisitionem deveniant; de qua inquisitione generalis, plenè egimus Tract. 1. fetè per totum; & de ea differitur in Cap. 1. de officio Ordinarij, & in Cap. Romana, de censibus, in 6. Hæc igitur inquisitio generalis vobis temporibus contingere solet. Primo tempore præscripto à quolibet Religione ad faciendam visitationem juxta decretum Concilii Tridentini, sess. 25. cap. 8. Secundò etiam fieri potest, quando ad aures Visitationis pervenerit fama aliquorum delictorum, sive minorum in aliquo Conventu, vel Provincia temerè grassantium.

Præterea in inquisitione generali, Visitator incipit suam visitationem, sine illo processu, dicens hac, vel alia simili forma.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Amen. Incipit visitatio hujus Provinciae, vel hujus Conventus à R. Patre Visitatore N. ab. N. in Conventu N. Anno

Mense Die incipit.

Postea in initio visitationis Notarius scribet hac, vel simili ratione, *Cum ad Dei gloriam, & bonum Religionis spectet, ut Superiores bono communi consulant, & aliorum peccata, sive delicta (si qua in aliquo inveni fuerint) charitate media corrigant, ac si opus fuerit severe coercant. Ideo præscriptum, &c.* Hic exhortatione facta, debet imponi præceptum, vel secundum nostras, vel alterius Ordinis Constitutiones, solamque debet legi præceptum, omittis alijs, quæ tantum serviant pro initio visitationis.

Postea scrutatio facta (ut supra Tractatus 1.) si quis in visitatione decreverit aliquod crimen Visitatori iudicè denunciare, in primis ante omnia Visitator à denunciatore iuramentum exigat, & ut denunciationem accipiat cum

cum omnibus circumstantijs, denunciator scribat, vel per se, vel per secretarium, cui in Religione, imò extra illam tanta fides adhiberi solet, & debet, ac si esset Notarius (hoc enim quasi jure gentium introductum est in omnibus ferè Religionibus) Tertius tamen esset si Provinciales, qui ex privilegio Pontificio possunt creare Notarios, (ut advertit Emmanuel Roder. tom. 2. quæst. Regular. q. 13. ar. 2, & 3.) suos Socios Notarios constituerent.

Dixi opus esse, ut in scriptis denunciatio fiat, quia cum denunciator sit etiam simul Testis, ut tenent M. Sotus, Navarrus, & P. Bannes, quos adducit & sequitur Emmanuel Rodericus ut supra art. 6. (ut plenius Tract. 2. cap. 9. annotavimus) faciatque semiplenam probationem, quæ sufficit, ut in delictis, quæ sunt contra commune bonum, vel contra particulare alicujus, juxta superius dicta; Visitator ad inquisitionem particularem, vel ad interrogandum Reum procedat forma inferius præscribenda.

§. Secundus.

Formula denunciationis in visitatione servanda.

IN nomine Domini Nostri Jesu Christi Amen. Cum in Conventu N. Die ^{Mense} Anno ^{impositum fuisse à nobis initio nostræ visitationis præceptum generale de culpa, & defectibus aliorum, nobis sincere, & juridicè detegendis, comparuit coram nobis Pater N. ab N. ejusdem Monasterij conventualis Sacerdos, annorum N. qui prestato juramento de veritate dicenda, affirmavit, gloria Dei ductus, & zelo Religionis, se sive Patrem N. ab N. esse propriarium, & accipere, retinere, expendere, sive donare pecunias in magna quantitate, sine ulla Superioris licentia: vel habere familiaritatem suspectam, vel scandalosam cum tali femina, ac propterea eum denunciare, ut juridicè secundum culpa qualitatem puniatur. In quorum fidem prædictum testimonium propria manu, coram Patre N. Visitatore, & N. Secretario subscripsit, eodem die, & anno quo supra.}

Pater N. Provincialis sive Visitator. Fr. N. ab. N.

Pater N. Secretarius.

§. Tertius.

Formula servanda, quando Visitator procedit per viam denunciationis.

DEnunciatio, ut sæpe in superioribus annotavimus, nihil aliud est, quam delatio alicujus criminis apud Judicem competentem ad poenam vel correctionem inferendam delinquenti, ut notat Navarrus, Cap. Novis. de Judicijs, notabili 5. num. 2. & tunc quando procedit ista juridica denunciatio, tenetur Visitator ad specialem inquisitionem descendere, sive hæc denunciatio descendat ex visitatione generali, sive

Ibom. à Jesu. Oper. Tom. 1.

ex alio capite, sive demum Visitator procedat ex merito officio, ut inferius exponemus.

Quando igitur via denunciationis proceditur, sic etiam processus poterit incipere. Coram nobis Patre N. Provinciali, sive Visitatore comparuit frater N. & in modum denunciationis sequentia hu verbu exposuit.

In nomine Domini Amen. Ego frater N. coram vobis Rever. Pater Provincialis per modum denunciationis expono, qualiter frater N. & cætera ut supra. Quæ quidem denunciatio non animo maligno sed bono Religionis zelo, ut per vos, qui es communis Prælatus noster, & pater, provideatur scandalo orto inter fratres, & demum bono Religionis nostre consulatis, ne ceteri similia deinceps committere audeant. Datum in nostro Conventu N. Die ^{Mense} Anno

Aliud exemplar.

Coram nobis P. N. comparuit Fr. noster N. ab N. qui per modum denunciationis exposuit, quod cum hu præteritis diebus esset in domo quarundam secularium, in tali loco, intellexit ab eis cum gravi cordis sui angore, quod ipsi non parum fuerint scandalizati, ex admodum frequenti atque domestica familiaritate fratru N. nostri Ordinis, cum tali muliere, quæ est mala conditionis, & fama. Quare ego frater N. ab N. zelo Dei ductus, & anima illius fratris nostri, & honoru Religionis, ac primum ad honorem Dei desiro ac denuncio vobis factum istud, quo si providere possitis, eo meliori modo, quò noveritis expedire, provideatis. mecum erat frater N. ab N. qui & ipse omnia audivit. Datum in conventu nostro die ^{Mense} Anno

Postea ab illo inquirat Visitator, an sint alij Testes, & de scientia, & de alijs circumstantijs, juxta ea, quæ inferius dicentur, in capite de Testibus examinandis, & postea legatur ejus depositio, & notetur in processu. Hac denunciatione præmissa Visitator procedere debet ad examen Testium juxta præscriptam formam infra.

Restabat in hoc capite aperire viam de modo procedendi per viam accusationis, sed quis nostri munus est, accusationes omnes à Religionum finibus longius relegare utpotè Regularium puritati, & sinceritati omnino contraria: tum quia nulla causâ inveniri potest, cui non possit per viam denunciationis provideri. Ideò abstinendum duximus à modo & stylo formandi processum per viam accusationis.

C A P V T III.

De forma in processu servanda, quando Visitator procedit ex officio absque ulla denunciatione.

DUplex est inquisitio: una generalis, quando Prælati initio suæ visitationis imponunt præceptum formale, ut ea quæ sunt in illo Conventu correctione digna, ei manifestentur, de qua jam diximus. Altera specialis, quando præcedente noticia

Quatuorplex inquisitio.

PPP 2